

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ЗООНІМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Пономаренко Наталія Миколаївна, викладач
Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова Україна, Миколаїв

У статті розглядаються групи зоонімів, які характеризуються своєю багатозначністю заснованою на метафоричних та метонімічних зв'язках. Дослідження показали широке використання зоонімічної лексики в художньому дискурсі, у світлі етнолінгвістики, лінгвокультурології, міжкультурної комунікації та у когнітивному аспекті.

Ключові слова: анімалізми; зоосемізм; зооморфізм.

Зоологічна лексика є істотним компонентом словникового складу будь-якої сучасної мови. Її історія сягає в сиву давнину, до тих епох еволюції людства, коли анімалізм був основою світогляду. Безліч прикмет, повір'їв, повсякденних вірувань пов'язано з аналізом навколишнього світу людиною в далекому минулому. Тварини відігравали важливу, історично сформовану роль в повсякденному житті людей, вони були культовими, були предметами шанування, тотемами, покровителями. Все це знайшло відображення в найдавніших пластах лексики.

Значна кількість вітчизняних та зарубіжних дослідників вивчають етимологію зоонімів, їх класифікацію та використання в різних аспектах мови. (Бабушкін П[1]., Козлова Т.В[3], Лясота Ю.Л[4]., Dobrovolskij D.[8], Kvetko P[9].).

Мета дослідження полягає у тому, щоб дати детальну характеристику зоосемізмів (в термінології автора) з точки зору формальної організації, в плані вираження, аналізуючи план змісту, розділяючи зоосемізми на групи залежно від їхнього значення.

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Згідно з В. М. Мокієнко [5], тварина була для людей не тільки джерелом харчування і одягу, а й мірилом багатьох людських якостей – як фізичних, так і моральних [5, с. 107].

П. Бабушкін [1] вважає, що ще в давні часи людина вміла з сукупності поведінкових характеристик тієї чи іншої тварини відбирати найбільш важливі для своїх практичних цілей, в її свідомості конструювався символ, відповідний до її уявлень про цю тварину, який фізично переносився на неї саму з упевненістю, що тепер вона сам володіє ідентичними властивостями і якостями [1, с. 90].

Відносно найменувань тварин застосовуються різні терміни. Ю. Л. Лясота [4] об'єднує назви тварин в прямому і переносному значеннях під єдиним терміном «зоосемізма» [3, с. 3]. Низка авторів розділяє найменування тварин на власне назви тварин, що позначають представників тваринного світу, – анімалізму [3, с. 14], зоосемізму [2, с. 147]; і вторинні переносні метафоричні лексико семантичні варіанти назв тварин – зооморфізму [6, с. 5], або зоосемізму в термінології Т. В. Козлової [3, с. 14]. Щодо назв птахів використовується термін «орнітоніми».

Незважаючи на значну кількість робіт з вивчення зоологічної лексики, досі спостерігається деяка довільність при вживанні низки вище названих термінів і понять, пов'язаних з цією групою лексики.

Лексико-семантична група «назви тварин» давно привертає увагу дослідників у зв'язку зі здатністю її одиниць характеризуватися багатозначністю, заснованою на метафоричних і метонімічних зв'язках. Цей мовний матеріал описувався з різних точок зору. Діахронічні дослідження велися в руслі етимології та порівняльно-історичного опису, вивчався процес становлення образного значення зоонімів, а також особливості їхнього функціонування в синхронному плані [3, с. 3].

Семантика, переносно-образні значення зоонімів, лінгвокультурологічна та етноспецифічна значимість зоонімів вивчалися на матеріалі різних мов. Зооніми вивчалися в порівняльно-історичному аспекті як особлива мікросистема з характерними внутрішньосистемними взаємовідносинами. У роботі описуються способи номінації, розглядаються переносні значення зоонімів в порівнянні з вихідними значеннями.

Етимологічні дослідження щодо зоонімів англійської та російської мов дозволили проаналізувати і порівняти видозмінюваний культурно символічний смисл, відображений в назвах тварин. Спроба семасіологічного опису англійської зоосемії зроблена Ю. Л. Лясотою [4].

Дослідник дає детальну характеристику зоосемізмів (в термінології автора) з точки зору формальної організації, в плані вираження, аналізує план змісту, розділяючи зоосемізми на групи залежно від їхнього значення. опри всю різноманітність підходів і напрямків у вивченні зоонімів у фразеологізмах дослідники сходяться на думці про загальну тенденцію до антропоцентризму в семантиці цих одиниць, а також про поширеність і певну універсальність фразеологічних одиниць (далі – ФО) з назвами тварин, про що свідчить той факт, що в мовах усього світу вони активно використовуються в якості подібної характеристики людини, мають високий конотативний потенціал. «Культурна конотація є той стрижень, який діахронічно пронизує зооморфний образ. і гарантує стабільність передбачуваних асоціацій, що йдуть в глибину століть і кореняться в міфологічному мисленні наших архаїчних предків».

Конотативна складова значення зоонімів проявляється у властивій їм оцінності, образності й експресивності. Потреба людини у вираженні оцінки лежить в основі виникнення метафоричних варіантів зоонімів. Мовним колективом встановлюється якийсь асоціативний зв'язок між назвою тварини і уявленням про типи людських особистостей, властивими їм моделями поведінки. Цей мовний матеріал також становить інтерес з точки зору соціальної психології, так як відображена в ньому оцінка певних типів і еталонів людської поведінки дозволяє глибше зрозуміти і зіставити соціальні норми поведінки та системи цінностей.

Необхідно відзначити, що дослідники сходяться на думці про переважання негативних оцінок в семантиці зоонімів [5, с. 112]. Зоонімам також притаманні образність, оскільки вони є основою для подібної проекції на людину, і експресивність, що є їхньою типовою характеристикою, оскільки багато хто з них використовуються в якості інтенсифікаторів для вираження високого ступеня ознаки [6. с. 8]

Переходячи до питання класифікацій, слід сказати, що у більшості з них основним критерієм для систематизації є частотність присутності зоонімів у фразеологічних одиницях. Наприклад, найменування домашніх тварин трапляються у фразеологізмах частіше, ніж найменувань диких тварин. Серед найменувань диких тварин, однак, найбільш активно представлені зооніми, які водяться в даній місцевості (місцевості носіїв конкретної мови), і рідко – екзотичні тварини.

Асто можна зустріти класифікації на основі виділення класів тварин, що беруть участь в образній мотивації, як наприклад у Л. Р. Сакаєвої [7, с. 45]:

8. Ссавці: sheep – вівця, pig – свиня, ox – віл, horse – кінь, hare – заяц, fox – лисиця, bear – ведмідь, camel – верблюд, lion – лев, rat – пацюк та ін.;

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

У Птахи: hen – курка, goose – гусак, cock – півень, duck – качка, crow – ворона, lark – жайворонек, magpie – сорока, owl – сова, pigeon – голуб та ін.;

У Рептилії: crocodile – крокодил, snake – змія та ін.;

У Риби: fish – риба, crab – краб, crayfish – річковий рак та ін.;

У Комахи: bee – бджола, fly – муха та ін.

Образні зооніми англійської мови за допомогою метафоризації наділяють тварин рисами, властивими:

1) тварині – зооморфізми: duckbill – качконіс (ніс тварини схожий на дзьоб качки – duck'sbill), bulldog – бульдог (за поведінкою нагадує бика), hedgehog – їжак (за формою голови і будовою морди нагадує свинку), antbear – трубкозуб, dormouse – соня, goral – горал, muskrat – ондатра, wolverine – росомеха (за зовнішнім виглядом нагадують ведмедя – bear, мишу – mouse, козла – goat, щура – rat, вовка – wolf) та ін.;

2) людині – уособлення: sloth – лінивець (повадки тварин нагадують поведінку ледачого людини), boxer – боксер (будова тіла і поведінка тварини як у боксера);

3) об'єктам і явищам, створених людиною, – артефактоморфізми: броненосець, armadillo (панцир тварини схожий на броню), капуцин, capuchin (чубчик тварини нагадує капюшон монаха капуцина);

4) міфічним істотам – міфоморфізми: vampire (тварина харчується кров'ю);

5) рослинам – фітоморфізми: roscupine – дикобраз (голки тварини схожі на голки сосни).

Таким чином, для англійської мови характерне переважання в мотиваційній інтерпретації навколишньої дійсності семантичної сфери «людина» і переважання в образній сфері зоонімів уособлень та артефактоморфізмів.

Роблячи **висновки** слід відмітити, що роль тварини в системі світосприйняття і світо уявлення людини виключно велика і має перспективу подальшого розвитку в англійській мові без виключно.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабушкин А. П. (1994.) Зооморфизм: символ и метафора– (С. 88–95.) – Воронеж: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного.
2. Гутман Е. А.(1977). Сопоставительный анализ зооморфных характеристик (на материале рус., англ. и франц. языков) (С. 147-165)/М. : Наука.
3. Козлова Т. В., (2003). Семантика фразеологизмов с названиями животных в современном русском языке (с.192) – М. : Изд-во МГУ.
4. Лясота Ю. Л. (1984) Английская зоосемия (с.116) – Владивосток : Издво Дальневост. ун-та.
5. Мокиенко В. М. (2005) В глубь поговорки: Рассказы о происхождении крылатых слов и выражений (с.256). – 3-е изд., перераб. – СПб. : «Авалон», «Азбука- классика».
6. Рыжкина О.А (1980).. Системное исследование зооморфизмов в русском языке (в сопоставлении с английским языком)(с. 20) . : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 . М. : МГУ им. М. В. Ломоносова.
7. Сакаева Л. Р. (2008) Фразеологизмы с компонентами зоонимами, описывающие человека как объект сопоставительного анализа русского и английского языков (№ 62. – С. 43–48.) Известия РГПУ им. А. И. Герцена.
8. Dobrovolskij D.(2005) Figurative Language: Cross-cultural and Cross-linguistic Perspectives(126 p) – The Netherlands. Amsterdam: Elsevier Ltd.
9. Kvetko P.(, 2009) An Outline of English Phraseology (238 p.) Trnava : Univerzita Sv. Cyrila a Metoda.

N. PONOMARENKO, THEMATIC GROUPS OF ZONIMES IN ENGLISH LANGUAGE

The article focuses on groups of zoonimes, which are characterized by ambiguity based on metaphorical and metonymic connections. Studies have shown the widespread use of zoonymic vocabulary in fiction discourse, in the light of ethnolinguistics, linguoculture, intercultural communication and the cognitive aspect.

Keywords : *animalisms; zoosemism; zoomorphism.*

Пономаренко Н.Н., ТЕМАТИЧЕСКИЕ ГРУППЫ ЗООНИМОВ В АНГЛИСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье рассматриваются группы зоонимов, которые характеризуются своей многозначностью основанной на метафорических и

метонимических связях. Исследования показали широкое использование зоонимичной лексики в художественном дискурсе, в свете этнолингвистики, лингвокультурологии, межкультурной коммуникации та в когнитивном аспекте

Ключевые слова: анимализмы; зоосемизм; зооморфизм.